

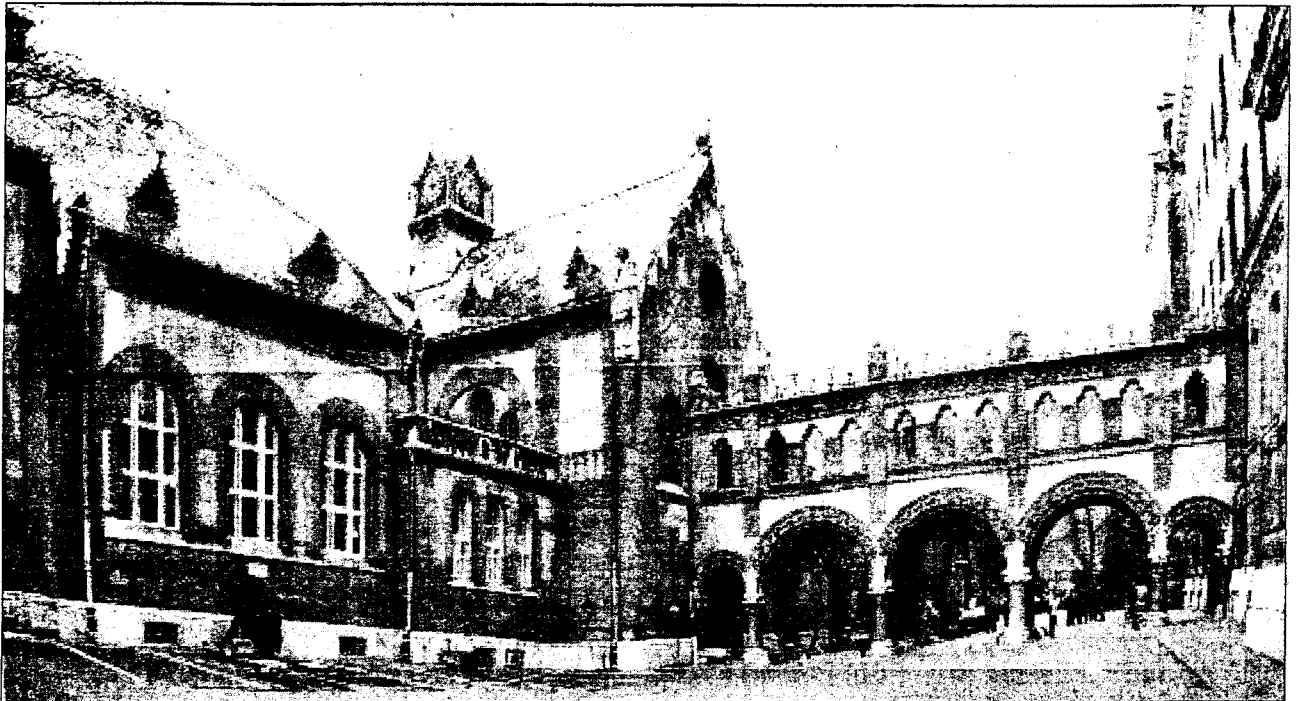
**A Budapesti Műszaki
és Gazdaságtudományi
Egyetem Országos
Műszaki Információs
Központ és Könyvtár
(BME OMIKK)
szolgáltatásai
és az ODR**

lyén 45 számítógépes hozzáféréssel. Állománya döntő részét kölcsönzi, illetve igény szerint a dokumentumokból másolatot készít. *Könyvtárközi szolgálata külföldről is beszerzi (eredetiben vagy másolatban) a könyvtárban vagy az országban fel nem lelhető dokumentumokat.*

A könyvtári szolgáltatások hétfőtől péntekig 9-től 20 óráig vehetők igénybe.

Az egyesített számítógépes katalógus idő- és térbeli korlátozás nélkül elérhető a könyvtár

A BME OMIKK nehéz, de sikeres évet zárt 2002-ben. A két könyvtár nehezen fogadott és véghezvitt összevonása előtti és utáni viharos hónapok elteltével mégis elmondhatjuk, hogy könyvtárunk, különösen építészeti szempontból, mára nagyszabású fejlődésen ment át, és a közeljövőt illetően nagy lehetőségeket tartogat az olvasók korszerű és minőségi kiszolgálása terén is.

Az egyesített könyvtár az ország legnagyobb műszaki könyvtára. 8200 m² területen több mint kétmillió dokumentummal, 3400 kurrens folyóirattal, 60 – az egyetemi hálózaton elérhető – és 17 – csak helyben használható – adatbázissal, közel háromezer elektronikus folyóirattal, százezer kötetes szabadpolcos állománnyal áll olvasói rendelkezésére, hét olvasóterem 521 férőhe-

honlapjáról (ahol még sok más hasznos információt talál a látogató): www.omikk.bme.hu

A két könyvtár évtizedek során kialakult alapfeladatai mit sem változtak az egyesüléssel, az új könyvtár célkitűzése továbbra is, de ma már közösen

– országos feladatkörű nyilvános műszaki szakkönyvtárként a műszaki információk iránt érdeklődő szakemberek, kutatók, intézmények, a vállalkozói szféra és a nagyközönség többszintű és teljes körű (a népszerűsítő irodalomtól a tudományos információn át az igényelt dokumentummal történő) kiszolgálása.

– egyetemi könyvtárként a hallgatók, oktatók, kutatók, a felsőfokú műszaki képzés szakirodalmi ellátása.

Gyarapítási politikája:

– A műszaki tudományok területén az eddigi hagyományoknak megfelelően teljességre törekvően gyűjti a hazai, válogatva a külföldi műszaki szakirodalmat.

– Egyetemi könyvtárként a hallgatói igényeknek megfelelő példányszámban gyűjti az egyetemi jegyzeteket és tankönyveket. Biztosítja a természet- és gazdaságtudományi képzéshez és kutatáshoz, valamint a rokon diszciplínákban és az interdiszciplináris határterületeken a széleskörű ismeretszerzéshez szükséges szakirodalmat. Gondoskodik az egyetemi hallgatók általános műveltségéhez elengedhetetlen szépirodalom legfontosabb műveinek és időszaki kiadványainak beszerzéséről.

– Szakirodalmi adatbázisok és elektronikus folyóiratok beszerzésével és szolgáltatásával igyekszik áttekintést és hozzáférést biztosítani a világ legújabb műszaki és természettudományi információihoz.

Külön felhívjuk e cikk olvasóinak figyelmét, hogy az előfizetett adatbázisok és elektronikus folyóiratok jegyzéke a BME OMIKK honlapján megtekinthető.

A gyarapítási, feldolgozási, kölcsönzési stb. munkák támogatását, a könyvtár korszerű és hatékony használhatóságát számítógépes integrált rendszer biztosítja.

A korábbi két könyvtár integrált rendszereinek (adatbázisainak) egyesítése – 2002 szeptemberében – után az ALEPH rendszer bibliográfiai adatbázisa közel 418 ezer rekordot, és ehhez kapcsolódóan mintegy 877 ezer példányrekordot tartalmaz. (Ez nagyjából a könyvtár állományának 1980 után beszerzett része.)

A folyóiratok bibliográfiai és állományi nyilvántartása jelenleg még két – eltérő szoftvert használó – adatbázisban történik (és ebből következően ezek két külön katalógusban kereshetők), de folynak az előkészületek az integrálás végrehajtására.

Az OPAC katalógus használható a könyvtár nyilvános tereiben elhelyezett munkaállomásokról a nyitvatartási időben, és az interneten keresztül a nap huszonnégy órájában. A használat kiterjed a keresésen túl a könyvek előjegyzésére és a kölcsönzött könyvek lejáratí idejének meghosszabbítására is.

A folyamatos retrospektív feldolgozás eredményeként az adatbázis nemcsak a kurrens állo-

mánybevitellel gyarapszik, hanem a régebben megjelent kiadványok és periodikumok bibliográfiai és állományrekordjaival is.

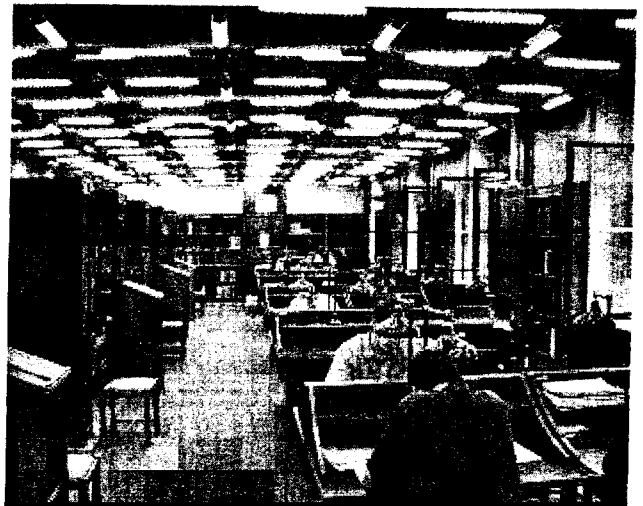
Az ODR és a dokumentumbeszerzés

A könyvtár beszerzési forrásainak bővítéséhez évről-évre segítséget nyújt az egyetemi költségvetési kereten és az Oktatási Minisztérium „KMÜFA” támogatásán túl a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) által működtetett ODR-program, melynek keretében dokumentumbeszerzésre, technikai eszközök fejlesztésére és a könyvtárközi kölcsönzés által szolgáltatott eredeti dokumentumok postaköltségének visszatérítésére kapunk támogatást.

A Könyvtárellátó Kht. (KELLÓ) adatbázisát rendszeresen használjuk az ODR-támogatás felhasználásánál és egyéb forrásból történő magyar nyelvű könyvek beszerzésénél is. Az utóbbi években az oktatásban is egyre fontosabb szerepet betöltő és olvasóink által is széleskörűen használt és keresett társadalomtudományi művek megítélésénél a beszerző könyvtárosok munkáját évek óta megbízható recenziókkal segíti a Könyvtári Intézet és a Könyvtárellátó Kht. Új Könyvek című közös kiadványa.

Az adatszolgáltatás az ODR-adatbázis részére a KELLÓ-nál rendelt könyvek esetében automatikusan történik. Az összes többi beszerzésünk bibliográfiai adatait az ALEPH adatbázis katalógusrekordjában alkalmazott azonosító jelzés alapján leválogatjuk, és lemezen továbbítjuk.

A két elődöntésmény a 2001-es támogatási szerződést még külön-külön kötötte meg, a keret felhasználását is külön kezdte meg, majd az egyesített intézményben fejezte be.

A 2002. évi ODR-támogatás mértékének megállapításakor az NKÖM figyelembe vette az egyesítés révén a beszerzés terén elérhető ésszerű megtakarítás mértékét, ugyanakkor a megnövekedett szolgáltatási feladatok ellátásának költségigényét is méltányolta.

A dokumentumbeszerzésre kapott támogatás összege 1998 és 2002 között az alábbiak szerint alakult:

	OMIKK	BME KTK	BME -OMIKK összevonva	Összesen
1998	2 000 000	1 000 000		3 000 000
1999	5 400 000	2 400 000		7 800 000
2000	3 500 000	2 500 000		6 000 000
2001	3 500 000	3 000 000		6 500 000
2002			5 000 000	5 000 000

2001-ben a BME KTK – a harminc százalékos kedvezményt kihasználva – a támogatási összegből elsősorban magyar szakkönyveket vásárolt a KELLŐ-től. Tankönyvek, jegyzetek, informatikai és számítástechnikai kiadványok, illetve oktatást segítő monográfiák beszerzésére került sor. Az idegen nyelvű állományunk gyarapításánál az oktatók igényeire és szakvéleményére alapozva a legfrissebb szakkönyvek, illetve tankönyvek beszerzését preferáltuk. A megvásárolt kiadványok túlnyomó része 2000-2001-es kiadású volt. Vásárlásaink zömét magyar könyvkereskedő cégeken keresztül végeztük, kihasználva a kiadók kedvezményes ajánlatait.

2001-ben az OMIKK részére juttatott összegből túlnyomó többségében gyakran keresett magyar nyelvű számítástechnikai könyveket vásároltunk több példányban. Az OMIKK a gyarapítás során a könyvesbolti megtekintést részesítette előnyben, így a KELLŐ és a kiadók nyújtotta kedvezményeket kevésbé tudtuk kihasználni. Az idegen nyelvű beszerzés zömét a standing orderként előfizetett OECD kiadványok tették ki.

A 2001. és 2002. évi ODR-beszerzések nyelvi megoszlása:

Év	Magyar nyelvű könyv		Idegen nyelvű könyv		Egyéb dokumentumok (jegyzet, CD)		Összesen
	OMIKK	BME KTK	OMIKK	BME KTK	OMIKK	BME KTK	
2001	693	529	96	77	1	30	1426
			BME OMIKK				
2002	1101	137	71	1309			

2002-ben a BME OMIKK az ODR-támogatásként kapott keretet főként magyar nyelvű dokumentumok beszerzésére fordította. A könyvtárban kialakított szabadpolcos tankönyvolvasó előkészületi munkái során nyilvánvalóvá vált, hogy tankönyvállományunk egy része elavult, és a szabadpolcra kerüléssel egy időben megnövekvő olvasói igények kielégítéséhez a példányszám növelésére is szükség van. Ezért a rendelkezésre álló összeg nagyobb részét új, korszerű és megfelelő példányszámú tankönyvek, jegyzetek illetve szakkönyvek vásárlására fordítottuk.

Tapasztalataink szerint a BME-n oktatott tárgyak (műszaki, természettudományi, gazdasági és társadalomtudományi szakok) tankönyveit, jegyzeteit és az oktatáshoz, kutatáshoz nélkülözhetetlen szakkönyveket a más egyetemeken és főiskolákon levelező vagy távoktatásban részt vevő budapesti és vidéki hallgatók is előszeretettel használják, sok esetben úgy, hogy a könyvtárközi kölcsönzés statisztikájában nem mutatkozik a forgalom, csak a normál kölcsönzésében.

A 2001. évi BME KTK-támogatásból beszerzett művek nyelvi és tematikai megoszlása:

Nyelv	Kötet
Magyar nyelvű	529
Angol nyelvű	71
Német nyelvű	6

A magyar nyelvű beszerzések tematikai megoszlása:

Tudományágak	Kötet
Számítástechnika	284
Építészet, művészet	52
Nyelvkönyvek	16
Közgazdaság	27
Egyéb	150

Az idegen nyelvű beszerzések tematikai megoszlása:

Tudományágak	Kötet
Matematika	25
Fizika és mechanika	22
Építészet, építészettörténet, építőmérnöki tudományok	6
Kémiai tudományok	3
Informatika és villamosmérnöki tudományok	21

A 2001 évi OMIKK-támogatásból beszerzett művek nyelvi és tematikai megoszlása:

Nyelv	Kötet
Magyar nyelvű	693
Angol nyelvű	96
Német nyelvű	0

A magyar nyelvű beszerzések tematikai megoszlása:

Tudományágak	Kötet
Számítástechnika	274
Építészet, művészet	139
Nyelvkönyvek	2
Közgazdaság	77
Egyéb	201

Az idegen nyelvű beszerzések tematikai megoszlása:

Tudományágak	Kötet
Közgazdaságtan	78
Informatika és villamosmérnöki tudományok	18
Egyéb	36

A 2002 évi BME OMIKK támogatásból beszerzett művek megoszlása:

Nyelv	Kötet
Magyar nyelvű	1172
Angol nyelvű	135
Német nyelvű	2

A magyar nyelvű beszerzések tematikai megoszlása:

Tudományágak	Kötet
Számítástechnika	156
Építészet, művészet	24
Nyelvkönyvek	161
Közgazdaságtan	308
Kémia, fizika, matematika	286
Egyéb	237

Az idegen nyelvű beszerzések tematikai megoszlása:

Tudományágak	Kötet
Közgazdaságtan	7
Informatika és villamosmérnöki tudományok	11
Kémia, fizika, matematika	81
Építészet, építőipar	25
Egyéb	13

Az ODR és a könyvtárközi kölcsönzés

A BME OMIKK könyvtárközi szolgáltatása magában foglalja a hazai és nemzetközi eredeti dokumentumok kölcsönzését és a nem kölcsönözhető dokumentumokból (időszaki kiadványokból) másolatok szolgáltatását.

A megrendelés és a kölcsönzés menete a következő:

A kérő könyvtár vagy személy regisztrációja:

- költségvetési intézmény számára egyszeri díjtalan regisztráció (az első hivatalos megrendelés),

- magáncégeknek – mint jogi személyeknek – kötelező beiratkozás a könyvtárba,

- magánszemély: vagy egyénileg beiratkozva, vagy más könyvtáron keresztül a megrendelő könyvtár beiratkozott olvasójaként jogosult a megrendelésre.

A következőkben a könyvtárközi szolgáltatást két külön fejezetben tárgyaljuk, nevezetesen hazai (saját és egyéb belföldi), valamint nemzetközi (külföldi könyvtárak) állományából és adatbázisaiból történő dokumentum- és másolatszolgáltatás.

Hazai könyvtárközi kölcsönzés

A BME OMIKK – a védett állomány és a doktori disszertációk kivételével – teljes állományából szolgáltat könyveket (eredeti dokumentumokat) és folyóiratcikk-másolatot könyvtáraknak és egyéni használóknak, amivel – tágabban értelmezve a tevékenységet – az Országos Dokumentumellátási Rendszerben, mint dokumentumszolgáltató, aktívan részt vesz. Szolgáltató könyvtári funkciójából adódóan az ODR lelőhely-adatbázisát korlátozottabban használja, mivel a beérkező kérések 97 százalékát saját állományból szolgáltatja, míg más könyvtárak állományából mindössze kb. három százalékot kér be. A kérések fogadása e-mailen jelentősen meggyorsította az évekig lassúsága miatt bíralt könyvtárközi szolgáltatást. A másolatok faxon vagy ARIEL-en történő továbbítása jelentős időmegtakarítást eredményezett.

A szolgáltatás igénybevételének módja:

A *könyvkölcsönzés* a kölcsönzési szabályzat elfogadásával és betartásával történik. Egy kölcsönzőnél maximum tíz könyv lehet egy időben. A kölcsönzési idő négy hét, hosszabbítást lehet kérni levélben, e-mailen, telefonon vagy faxon.

Időszaki kiadványokból csak másolatszolgáltatás igényelhető. A megrendeléseket három napon belül teljesítjük, abban az esetben, ha minden bibliográfiai adat pontosan a rendelkezésünkre áll.

A másolatszolgáltatás évenkénti alakulása:

Kérések száma a saját állományból					
Könyvtár	1998	1999	2000	2001	2002
BME	1095	1090	1100		
OMIKK	4031	3878	3444		
BME OMIKK közös				2516	2916
Más könyvtárak állományából teljesített kérések száma					
OMIKK	24	48	62		
BME OMIKK közös				59	52

A statisztikai adatok tükrözik az átszervezés okozta átmeneti forgalmi visszaesést. Kétségtelen, hogy a 2001-ben lezajlott egyesítés időszaka alatt csökkent a könyvtárközi kölcsönzés forgalma. A költözéssel, a számítógépes átállással járó nehézségek természetesen gátolták a folyamatos szolgáltatást. A könyvtárközi szolgáltatást igénybe vevő egyéni ügyfeleinknek és intézményi partnereinknek alkalmazkodniuk kellett a megváltozott körü-

ményekhez. Az egyesítést követően a könyvtárak egy része máshova irányította kéréseit, mivel bizonytalanok voltak a folyamatos működést illetően. *A forgalmi visszaesés okainak elemzésekor nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy az egyesülést követően a két könyvtár egymás felé irányuló kérései belső kölcsönzéssé váltak*, valamint azt sem, hogy az EISZ és a könyvtári konzorciumok által előfizetett teljes szövegű folyóirat-szolgáltatások (Elsevier, Science Direct) széles körű használata csökkentette a könyvtárközi másolatkéresek számát. A 2002. évi adatok alapján megállapítható, hogy szolgáltatásaink igénybevétele több mint tízenöt százalékkal növekedett 2001-hez képest, és amennyiben a fenti tényeket is figyelembe vesszük, a 2000. évi szinten stabilizálódott.

Eredeti dokumentumok könyvtárközi kölcsönzésének évenkénti alakulása:

Kérések a saját állományból					
Könyvtár	1998	1999	2000	2001	2002
BME	370	360	345		
OMIKK	720	680	621		
BME OMIKK közös				596	367

Más könyvtárak állományából teljesített kérések száma					
Könyvtár	1998	1999	2000	2001	2002
OMIKK	8	32	35		
BME OMIKK közös				27	53

A könyvek kölcsönzése esetében sajnálatos módon a 2002. év sem hozott pozitív változást, bár a más könyvtárakból teljesített kérések száma növekedett.

Nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés

A nemzetközi könyvtárközi kölcsönzési és másolatszolgáltatási tevékenység keretében, ha a kért dokumentumnak (könyv, időszaki kiadvány, kutatási jelentés, kongresszusi kiadvány stb.) nincs bejelentett hazai lelőhelye vagy nincs az országban kölcsönözhető példánya, a kérést külföldi lelőhelyre továbbítjuk.

Ez a szolgáltatás több éves, igen sikeres múltra tekint vissza. Az országos jelentőségű projekt 1997-ben indult, célja a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés és a külföldről történő másolatszolgáltatás fejlesztése volt, hogy ez által valamelyest ellensúlyozni lehessen a hazai könyvtárak szűkülő gyarapítási lehetőségeit. A projekt keretében korszerű, internetre támaszkodó külföldi szolgáltatásokat vezettünk be. A nemzet-

közi könyvtárközi kölcsönzés gyors és hatékony lebonyolításának érdekében bekapcsolódtunk a világ legnagyobb számítógépes könyvtári rendszerébe, az OCLC-be (USA). Az EBSCOdoc (USA) számítógépes dokumentumküldő rendszerhez való kapcsolódással lehetővé tettük teljes dokumentum másolatának külföldről történő beszerzését.

A Nyílt Társadalom Intézet regionális könyvtárprogramjának támogatása révén olyan nagyszámú forrás állt rendelkezésünkre, melyből megvalósíthattuk az on-line nemzetközi könyvkölcsönző szolgáltatás bevezetését, mely lehetővé tette az országban fel nem lelhető idegen nyelvű dokumentumok on-line kölcsönkérését.

A beérkező eredeti dokumentum átkölcsönzése

A külföldről kért dokumentum beérkezéséről budapesti ügyfeleinknek értesítést küldünk, vidéki partnereinknek postai úton továbbítjuk. Előfordul, hogy a külföldi könyvtár kiköti, hogy a kikölcsönzött dokumentumot kizárólag a könyvtári helyben olvasásra bocsáthatjuk rendelkezésre.

A könyvek továbbítására két lehetőség van, ez igény szerint a következő:

- hagyományos postai úton,
- személyes átvétel útján.

A szolgáltatás további bővítésének érdekében 1998-ban a British Library Document Supply Centre-rel (BLDSC) is kapcsolatot létesítettünk. A Művelődési és Köznevelési Minisztériumtól elnyert pályázati támogatásból beszereztük és installáltuk az ARIEL teljes változatát, amely nemcsak a dokumentumok fogadására, hanem küldésére is alkalmas. Ezáltal technikailag felkészültünk arra, hogy mind a nemzetközi, mind a hazai szolgáltatásnál e-mailen vagy az ARIEL Internet-fax szoftverrel kiválóan olvasható minőségben érkezzenek meg a másolatok. Továbbá ebből a pályázati támogatásból fejlesztettük a szolgáltatás technikai feltételeit. A szolgáltatási

ár csak a tényleges költségek egy részét fedezte, ennek kiegészítése részben az intézmény gyarapítási keretének terhére történt.

Intézményünk jelentős szerepet játszik az Országos Dokumentumellátási Rendszerben, illetve annak fejlesztésében: a projekt ráirányította mind a szakma, mind a felhasználók figyelmét e szolgáltatástípusra. Az ügyfeleinknek nyújtott kedvezményes ár nagy mértékben fellendítette az országos forgalmat is. Már az első évben, 1998-ban – az Országos Széchényi Könyvtár és a többi nagy könyvtár által bonyolított – teljes hazai forgalom több mint egyharmadát mi teljesítettük, miközben elméleti, gyakorlati és technikai szempontból is a többi könyvtár számára modellértékű megoldást nyújtottunk.

1999 szeptemberében új dokumentumszolgáltatókkal létesítettünk kapcsolatot, teszteltük működésüket, majd ennek eredményeként a DBI-vel (Deutsche Bibliotheksinstitut, Berlin) alakítottunk ki együttműködést.

2001-ben az OMIKK és a BME KTK összevonásakor a szolgáltatás június 30-án a korábbi helyén lezárult, bár a könyvek regisztrálása a költözés ellenére folyamatos maradt. A teljes körű szolgáltatás csak szeptember 1-jétől indult újra a BME könyvtárépületében. Megrendelőink részben szóbeli, részben írásbeli tájékoztatást kaptak a változásokról, tájékoztató anyagot jelentettünk meg a könyvtár honlapján, amely vélhetően elősegítette a szolgáltatásaink iránti igény növekedését.

2003. január elején a DBI megszűnése miatt áttértünk a német SUBITO dokumentumszolgáltató rendszer (tizenhat könyvtár) használatára, így a British Libraryvel és az OCLC hálózatával kb. ötszázötven könyvtár adatbázisából és állományából tudunk dokumentumokat szolgáltatni, lefedve ezzel szinte a teljes angolszász és német nyelvű szakirodalmat.

Az eredeti dokumentumok nemzetközi könyvtárközi kölcsönzési forgalmának alakulása

Év	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Szolgáltató	OCLC db	BLDSC OCLC db	BLDSC DBI OCLC db	BLDSC DBI OCLC db	BLDSC DBI OCLC db	BLDSC DBI OCLC db
Könyvkölcsönzési igények	500	1065	918	1104	1120	1001

Nemzetközi könyvtárközi másolatszolgáltatás

A nemzetközi könyvtárközi másolatszolgáltatás az országban nem fellelhető folyóiratokból, könyvekből, konferencia kiadványokból, szabványokból és szabadalmakból fénymásolt cikkek saját részre történő egyszeri megvételét és továbbítását foglalja magában.

A másolatok továbbítására igény szerint a következő lehetőségeket kínáljuk:

- hagyományos postai úton,
- az elektronikus úton érkezett cikkek elektronikus úton való továbbítása e-mailre vagy ARIEL-re (ily módon a cikkek érkezése és továbbítása egy-két héten belül lezajlik). Felhívjuk ügyfeleink figyelmét, hogy az elektronikus (e-mail/ARIEL) úton történő küldés esetén külön díjat (nyomtatási, postaköltség) nem számíttunk fel. Az erre vonatkozó igényt azonban kérjük előre jelezni!

- személyes átvétellel.

Az igények és a szolgáltatás alakulása, változása

Év	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Szolgáltató	EBSCOdac AIC	EBSCOdac BLDSC AIC	BLDSC AIC Infotrieve	BLDSC AIC Infotrieve	BLDSC Infotrieve	BLDSC Infotrieve
Igények	~3000	2883	2957	3063	2052	1707
Kedvezmény	80%	70%	60%	50%	50%	50%

A szolgáltatást 1997-ben vezettük be. Kezdeményezésünk létjogosultságát az indokolta, hogy a Magyarországra járó külföldi folyóiratok száma folyamatosan csökkent, ugyanakkor a tudományos publikációk iránti igény folyamatosan növekedett. A másolatbeszerzés anyagi fedezetét alapítványi pályázati támogatás biztosította.

Az alapítványi támogatás lehetővé tette, hogy a könyvtár a másolatszolgáltatásra az első évben 80%-os kedvezményt nyújtson ügyfeleinek, a későbbiekben ennek mértéke évente 10%-al csökkent. 2000-től a felhasználók a tényleges

ráfordítás ötven százalékát fedezik, míg a könyvtár minden egyes kérés esetében további ötven százalékkal egészíti ki a költségeket saját forrásból. A kérések teljesítése nem korlátozódik a könyvtár gyűjtőkörére, bármilyen szakterület dokumentumaiból lehet másolatot kérni. A szolgáltatás sikerét és létjogosultságát bizonyítja, hogy a bevezetéstől kezdve a kérések száma a háromezer közelében volt annak ellenére, hogy a kedvezmény mértéke harminc százalékkal csökkent.

Legfontosabb partnereink: EGIS RT., Veszprémi Egyetem Könyvtára, MTA KFKI, MOL RT. Százhalombattai Műszaki Könyvtár, Országos Állategészségügyi Intézet Könyvtára.

A szolgáltatás anyagi feltételeinek biztosításában kezdettől fogva jelentős és nélkülözhetetlen segítséget nyújtott az ODR. 2001-ig a saját állományból történő eredeti dokumentumszolgáltatás postai költségét fedezte. 2002-től a támogatási terület kibővült és az összeg megsokszorozódott, mivel az NKÖM a külföldről bekért dokumentumok visszaküldésének postaköltségét is átvállalta.

	BME	OMIKK	BME OMIKK
1999. jan. 1–2000. márc. 31.	92 032	98 834	
2000. ápr. 1–2001. szept. 30.	137 332	135 822	
2001. okt. 1–dec. 31.			414 670
2002. jan. 2–nov. 30.			3 264 947

A közeljövőben szeretnénk a könyvtárközi kölcsönzés terén is fejlesztéseket végrehajtani. Ez elsősorban a komplex számítógépes nyilvántartási rendszer bevezetésére irányulna, amely lehetővé tenné a megrendelések web-plafonon történő feladását, a kérés, másolatrendelés, kölcsönzés adatbázis-szintű nyilvántartását, a különböző pénzügyi, számlázási és statisztikai nyilvántartások kezelését.

A könyvtárközi kölcsönzés különböző részlegeire, ügyintézőire, a díjtételekre és a megrendelés módjára és feltételeire vonatkozó információk megtekinthetők honlapunkon: www.omikk.bme.hu

A szakirodalom tartalmi feldolgozása, információszolgáltatás, kiadványszerkesztés a BME OMIKK-ban

Az információ-feldolgozó és -szolgáltató tevékenység 2002-ben lényeges változáson ment át úgy a szolgáltatások számának, mint azok minőségének szempontjából.

A BME OMIKK a 160/2002 (IX. 12.) kormányrendeletnek megfelelően létrehozta a Nemzeti Kutatás-nyilvántartási Rendszert, melybe kötelezően bekerülnek az állami költségvetés bármely alrendszeréből támogatott kutatás-fejlesztési projektek, továbbá a projekteket megvalósító szervezetek és személyek adatai. 2003-tól az adatszolgáltatók, a feldolgozók és a böngészők egyaránt webes felületen férhetnek hozzá az adatbázishoz.

A nemzetközi és hazai szakirodalom feldolgozásából – a korábbi CIKK adatbázis helyett – a magyar műszaki és gazdasági periodikumok – kb. háromszáz cím és a Magyarországon tartott konferenciák kiadványai (harminc-nyolcvan kötet) – cikk-mélységű feltárással épül a Magyar Műszaki és Gazdasági Repertórium adatbázis (MMGR). A növekménye kb. évi tízezer rekord. A korábbi Hungarian Research and Development Abstracts (HRDA) helyett adatbázis formátumban is létezik az angol nyelvű változat.

A korábbi időszakhoz hasonlóan, a növekményekből havi megjelenésű füzeteket is kiadunk. Mindkét adatbázis korlátozás nélkül elérhető a honlapunkról, és továbbra is szolgáltatunk másolatokat a primer dokumentumokból.

A tömörítvényes kiadványok (2002-ben tizenhat cím) nemcsak papíron, hanem elektronikusán, CD-hordozón is előfizethetők. További előrelépés, hogy a kiadványokban megjelenő cikkekből teljes szövegű, interneten is kereshető, előfizetői rendszerben működő adatbázis-szolgáltatás indul 2003 folyamán.

Az ötvenedik évfolyamába lépő Tudományos Műszaki Tájékoztató (TMT) megújult arculattal jelent meg, elektronikus formájához az előfizetők korlátlanul, a többiek hat hónapos késéssel férnek hozzá az interneten. Folyamatban van a korábbi évfolyamok retrospektív elektronikus konverziója is.

A nagyszámú jelentkezés miatt 2002-ben párhuzamosan két csoportban is folyt az oktatás.

A BME OMIKK továbbra is koordinátora az EU Magyarországi Innovációkövetítő Központjának (IRC-Hungary), és működteti az EU Technológiai Tájékoztató és Tanácsadó Szolgálatot. Közreműködik az Energia Tematikus Kapcsolatteremtő Iroda és a Budapesti és Középmagyarországi Tematikus Kapcsolattartó Iroda projektben. Kéthavonként papíron és elektronikusán is kiadja az EU KTF Hírlevelet, a Nemzetközi Technológia Transzfer híreit és az EU Energetikai Híreket. Az elektronikus változat gyors híreket is közöl.

Az INIS inputszolgáltató tevékenységünk – ami évi több mint ezer angol nyelvű referátummal is ellátott rekordot jelent a magyar nukleáris tárgyú publikációkból – eredményességét az is reprezentálja, hogy közvetítésünk révén számos egyetem és kutatóintézet ingyen jut hozzá az INIS adatbázis internetes változatához.

A Tudománytörténeti Csoport 2002. évi gyűjtő és feldolgozó munkájának eredményeképpen 2003-ban Csonka Jánosról, Neumann Jánosról

és Bay Zoltánról CD-ROM-okat adunk ki A magyar tudomány és technika nagyjai sorozatban.

A fordítási osztály az egyre nehezedő körülmények és a növekvő konkurencia ellenére is sikeres évet zárt. Az eredményességben, ha eltérő mértékben is, komoly szerepe van a vidéki irodák munkájának.

A BME OMIKK könyvtári rekonstrukciója és a szolgáltatások bővítése 2002-ben

Már a bevezetőben utaltunk az egyesítés során végrehajtott fejlesztésekre, amelyek a leglátványosabban és a legkézenfekvőbben az olvasóterem kialakításában testesülnek meg. A négy új olvasóterem és a már meglévő régi termek felújítása, átalakítása, tematikai átrendezése az olvasók jobb tájékozódását és kiszolgálását biztosítja funkcionálisan és belsőépítészeti igényesen kialakított, barátságos, reprezentatív műemléki környezetben.

A tájékoztató *szolgálat helyben a könyvtár több pontján, telefonon (463-3534/3489/1069) és e-mailen (refposta@omikk.bme.hu) áll az érdeklődők rendelkezésére.*

Segítséget nyújt a könyvtár és katalógusrendszere használatában. Tájékoztat állományáról, a fontosabb hazai és külföldi könyvtári és információs szolgáltatásokról, azok hozzáférési lehetőségeiről, Eligazítja a felhasználókat az általuk keresett tárgykörök szakirodalmában és információforrásaiban. Tevékenységében a rendelkezésre álló számítógépes rendszereket, adatbázisokat is felhasználja. Segítséget nyújt az adatbázisok, elektronikus folyóiratok önálló használatához. A kölcsönző térben és a szolgálat helyiségeiben húsz számítógép áll az olvasók rendelkezésére az egyesített könyvtári katalógus, az adatbázisok és elektronikus folyóiratok használatára, de az egyetem területén mintegy ötezer munkaállomásról közvetlenül is biztosított ezek elérése. A szolgálat megrendelésre irodalomkutatást végez on-line, internetes és CD-ROM adatbázisokból. Működteti a SYFED-REFER francia információs központ egyetemi részlegét, ahol széles körű francia nyelvű információs források állnak a felhasználók rendelkezésére. Rendszeres felhasználó-képzést folytat egyetemi hallgatók és olvasók részére.

Olvasótermek

A NAGYOLVASÓ a könyvtár legrégebbi, kupolás, díszes olvasóterme, mintegy négyszáz négyzetméter alapterületű, kétszáz férőhellyel. A rekonstrukció során az olvasótermet és az alatta elhelyezkedő raktárat elválasztó födém szerkezetet műszaki okokból el kellett bontani. Ez kiváló lehetőséget kínált egy megegyező alapterületű szabadpolcos állomány elhelyezésére alkalmas új olvasóterem kialakítására. Itt került elhelyezésre az alaposan kibővített kézi- és segédkönyvtári állomány, a tankönyvek támpéldányai és – az egyetemi könyvtár korábban kialakított tematikus szakrendjére alapozott rendben – a két könyvtár állományából kiválogatott legértékesebb és legkeresettebb műszaki szakirodalom. Mivel az olvasóteret és a szabadpolcos részt lépcső köti össze, itt viszonylag kevés olvasói hely létesült. A terem adottsága inkább böngészésre, tájékozódásra, válogatásra alkalmas, az olvasó a keresett dokumentumot felviheti a Nagyolvasóba helyben olvasásra, vagy kikölcsönözheti. A teremben két munkaállomás szolgál a katalógus-használatra, és emellett tájékoztató szolgálat segíti a látogatókat.

A könyvtárépületben található a huszonkét olvasói hellyel rendelkező FOLYÓIRAT OLVASÓ, melynek felújítása során gondosan megőrizték műemléki értékeit. Szabadpolcon, tematikus rendben több mint ezer műszaki szakfolyóirat kurrens számaihoz férhetnek hozzá az érdeklődők, a folyóiratok helyben használhatósága miatt a teremben fénymásolási lehetőség is biztosított.

A rekonstrukció során alakítottuk ki a három teremből álló TERMÉSZETTUDOMÁNYI OLVASÓT kilencven olvasói hellyel és tíz számítógépes munkaállomással. A termekben szabadpolcon, tematikus rendben mintegy ezer polcfolyóméteren helyeztük el a kémia, vegyészet, fizika, matematika, biológia kézikönyvtári állományát, referáló folyóiratait, legfontosabbnak ítélt és legújabb monográfiáit, sorozatait, továbbá mintegy kétszázötven szakfolyóirat régebbi és kurrens példányait. Az olvasóban szaktájékoztató szolgálat működik. A helyben olvasás mellett közvetlen kölcsönzési, fénymásolási, nyomtatási lehetőséget is biztosítunk.

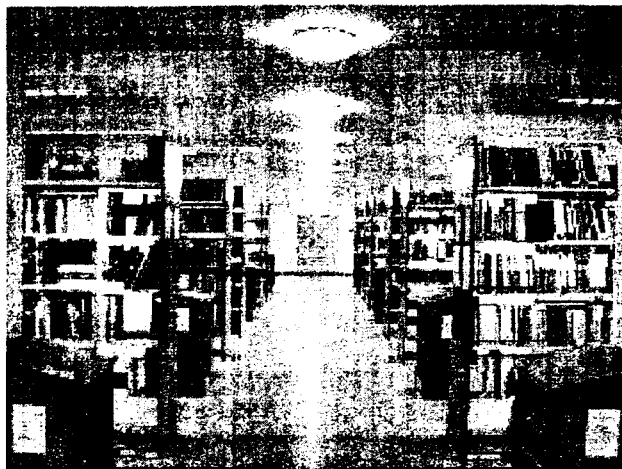
A GAZDASÁG- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI OLVASÓ ugyancsak 2002-ben nyílt

meg a Természettudományi olvasóval szemben, nyolcvan olvasói hellyel és nyolc számítógépes munkaállomással. A korábban önálló intézeti könyvtárként működő könyvtár a BME OMIKK egyesítésével egy időben integrálódott az intézménybe. Állománya mintegy huszonkétezer kötet, melynek csaknem egésze szabadpolcon, speciális szakrendben került elhelyezésre, kilencvenkét folyóirat kurrens számaival együtt. A teljes állomány helyben használható, fénymásolási lehetőséggel, a többes példányok kölcsönözhető. Olvasótermi, kölcsönzési és tájékoztató szolgálat biztosítja helyben a színvonalas kiszolgálást.

A 2002 szeptemberében megnyitott TANKÖNYVOLVASÓ, melyet a központi épület alagsorában, 1991-ben létesült szakolvasó helyén alakítottunk ki, alapvetően a műegyetemi hallgatók kiszolgálását biztosítja, de más felsőoktatási intézmények diákjai és egyéb érdeklődők is szívesen látogatják. Az olvasóterem huszonhat férőhelyes. A kölcsönözhető tankönyv-állományunkat helyeztük el mintegy kétszázhetven polcfolyóméteres szabadpolcon, karok szerint, tematikus rendben, ezen belül cím szerinti elrendezésben. Az olvasó maga keresi ki a tankönyvet, melyet helyben olvashat, vagy kölcsönözhet.

A Tankönyvolvasóból juthatunk el a SYFED-REFER Központba, mely a kilencvenes évek elején a francia kormány és az egyetem közötti megállapodás eredményeként jött létre, és az egyetemen folyó francia nyelvű képzés szakirodalmi információs bázisát hivatott biztosítani. A központ internetes hozzáférést nyújt francia nyelvű információs rendszerekhez, adatbázisokhoz. Lehetőség van könyvek, folyóiratok, videoanyagok, CD-ROM-ok helyben használatára és kölcsönzésére.

2002 szeptemberétől saját fejlesztésű számítógépes olvasótermi statisztikai rendszert vezetünk be. A tényleges forgalom, használat, leterheltség folyamatos mérése lehetővé teszi, hogy objektív adatok ismeretében megfelelő könyvtári, szolgáltatási fejlesztéseket és intézkedéseket valósítsunk meg. Az adatok bevitelét on-line módon végzik, a különböző felvételi pontokon és a webfelületen táblázatos vagy grafikonos formában jeleníthetők meg. Néhány érdekesebb adat: 2002 szeptemberétől december végéig több mint 23 500 látogató fordult meg az olvasótermekben, 18 100 BME-hallgató, 1100 BME-oktató, 1100 hallgató más oktatási intézményekből és 3200 egyéb beiratkozott olvasó. A legtöbben (nyolcezer olvasó) a nagyolvasót-műszaki olvasót használták. A helyben használt dokumentumok közül a folyóiratok a legkeresettebbek, számuk elérte a harmincezer füzetet.

A központi épület előtt fekvő zöldterület alatt 1995-ben létesült a négyszázezer kötet elhelyezésére alkalmas, tömör polcrendszerű mélyraktár. További hasznos eredménye a végrehajtott építészeti fejlesztéseknek a mélyraktár földalatti folyosókkal való összekötése a könyvtárépülettel és a központi épület könyvtári részével. A raktárból történő kiszolgálás körülményeit, gyorsaságát javította ez a beruházás.

Összességében elmondható, hogy a 2002. év – minden nehézség ellenére – a könyvtári valamint az információ-feldolgozó és -szolgáltató tevékenységünk szempontjából is eredményes volt. Reméljük, hogy a BME OMIKK a jövőben korszerű, jól szervezett és nem utolsó sorban népszerű műszaki és egyetemi könyvtárként szolgálja majd az olvasóit.

*a BME OMIKK munkatársai
Fotók: Bartalis Máttyás*